

(i) Printed Pages : 4 Roll No. ....

Questions : 9 Sub. Code :

8	0	2	8
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	0	2
---	---	---	---

**B.Ed. (Gen.) 2nd Semester
(2042)**

**SOCIOLOGICAL BASIS OF EDUCATION (In all Mediums)
(Same for USOL Candidates of 2nd Semester)**

Paper : F-2.1

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 40

Note :— Attempt FIVE questions in all, including Question No. 9 (Unit-V) which is compulsory and selecting ONE question each from Units I-IV.

UNIT—I

- 1. Explain the role of school in the socialization of a child. 8
- 2. Describe in detail the relationship between Education and Sociology by giving suitable examples. 8

UNIT—II

- 3. Discuss in detail the role of education to accomplish the aspirations of Indian Society. 8
- 4. Explain in detail the Society as a determinant of aims of education. 8

UNIT—III

- 5. Describe in detail the various factors responsible for bringing social change. 8
- 6. Define culture. Explain its characteristics in detail. 8

UNIT—IV

7. "Education and democracy have the same goal : the fullest possible development of human capabilities." Explain. 8
  8. Describe the role of education for international understanding and global peace. 8
- UNIT—V**
9. Answer the following in short :
    - (a) Indicators of National development.
    - (b) Types of Social Mobility.
    - (c) Education for National integration.
    - (d) Role of education in the process of Social change.4×2=8

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- सभी में से पौंच प्रश्न करें। साथ ही प्रश्न नं 9 (यूनिट-V) अनिवार्य है। यूनिट I से IV में से एक प्रश्न का ज्वन करें।

यूनिट-1

1. एक बालक के समाजीकरण में विद्यालय की भूमिका की व्याख्या कीजिए। 8
2. उपयुक्त उदाहरण देकर शिक्षा और समाजशास्त्र के बीच के संबंध का विस्तार से वर्णन करें। 8

यूनिट-II

3. भारतीय समाज की आकांक्षाओं को पूरा करने में शिक्षा की भूमिका की विस्तार से चर्चा कीजिए। 8
4. शिक्षा के उद्देश्यों के निर्धारण के रूप में समल को विस्तार से समझाइए। 8

यूनिट-III

5. सामाजिक परिवर्तन लाने के लिए उत्तरदायी विभिन्न कारकों का विस्तार से वर्णन कीजिए। 8
6. शिक्षा को परिभाषित कीजिए। इसकी विशेषताओं को विस्तार से समझाइए। 8

यूनिट-IV

7. "शिक्षा और लोकतंत्र का एक ही लक्ष्य है. मानव क्षमताओं का पूर्ण संभव विकास"। समझाइए। 8
8. अंतरराष्ट्रीय समझ और वैश्विक शांति के लिए शिक्षा की भूमिका का वर्णन करें। 8

यूनिट-V

9. निम्नलिखित का संक्षेप में उत्तर दें :-

- (क) राष्ट्रीय विकास के संकेतक।
- (ख) सामाजिक गतिशीलता के प्रकार।
- (ग) राष्ट्रीय एकता के लिए शिक्षा।
- (घ) सामाजिक परिवर्तन की प्रक्रिया में शिक्षा की भूमिका। 4×2=8

(पंजाबी अक्षर)

ਨੋਟ :- ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 9 (ਯੂਨਿਟ-V) ਜੋ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਯੂਨਿਟ I-IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-1

1. ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 8
2. ਭਾਰਤੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਂਤਤਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 8

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਅਕਾਂਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 8
4. ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਵਜੋਂ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਓ। 8

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 8
6. ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ। 8

ਯੂਨਿਟ-IV

7. "ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਇੱਕੋ ਟੀਚਾ ਹੈ : ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਭਵ ਵਿਕਾਸ।" ਸਮਝਾਓ। 8
8. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 8

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਹੇਠ ਦਿੱਤਿਆਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :
  - (ੳ) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸੂਚਕ।
  - (ਅ) ਸਮਾਜਿਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।
  - (ੲ) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕੀਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ।
  - (ਸ) ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।

4×2=8